

ONTWIKKELGESPREK

onderdeel van de visitatie

Vanaf het NVAO beoordelingskader accreditiestelsel hoger onderwijs Nederland 2016 heeft NVAO aan het bezoekprogramma (beoordelingsgesprek in het kader van accreditatie en verbetering) het ontwikkelgesprek toegevoegd.

In het ontwikkelgesprek komen mogelijke verbeteringen vanuit een ontwikkelperspectief aan de orde. De uitkomsten van het ontwikkelgesprek worden in een afzonderlijk document vastgelegd en de onderwijsinstelling is verplicht deze uitkomsten extern te publiceren.

Conform het interne visitatie-accreditatieproces stelt het bestuur zowel het visitatierapport als het verslag ontwikkelgesprek vast. Na besluitvorming CvB wordt dit verslag ontwikkelgesprek op visitatiejaar gepubliceerd op de website van NHL Stenden Hogeschool.

Academie	Economics & Logistics
Opleiding(en)	35520 Bachelor Finance & Control voltijd Leeuwarden Emmen (Nieuw) 80065 Associate degree Bedrijfseconomie voltijd Leeuwarden 34406 Bachelor Accountancy voltijd Leeuwarden 35517 Bachelor Finance, Tax, Advice dual Leeuwarden (Nieuw)

Datum locatiebezoek	17 en 18 oktober 2019 Ontwikkelgesprek 4 december 2019
Auditpanel	De heer drs. P.A.M. de Keijzer (Voorzitter) Mevrouw drs. C.J.W.M. Doesburg RA De heer H.J. Perdok RA De heer drs. J.H. van Aken De heer Levy Korteweg (studentlid) afwezig Mevrouw G. Tonnaer (Secretaris) De heer M. Fokkema (Secretaris)

Thema ontwikkelgesprek

Toevoegen van Ad & Dualisering van de opleiding Accountancy, Finance & Control (B en Ad)
--

Conclusie ontwikkelgesprek

De opleidingen zijn op de goede weg, met de juiste thema's en hebben een goede samenwerking met hun partners.

Verslag ontwikkelgesprek

Aanwezigen

Academiedirecteur
Opleidingsmanager FTA/FSM),
Opleidingsmanager Accountancy
Opleidingsmanager F&C, locatie Leeuwarden
Opleidingsmanager F&C, locatie Emmen
STER-team O&O
Voorzitter auditpanel
Secretaris auditpanel, notulist

Het verslag gaat in op de vier hoofdonderwerpen, die in het ontwikkelgesprek naar voren zijn gekomen;

- 1) stand van zaken Academie Economics & Logistics (AEL),
- 2) ontwikkelen van Ad-opleiding,
- 3) ontwikkelen van duale variant en 4)
hoe ga je nu van start.

1. Stand van zaken van Academie Economics & Logistics

Momenteel is alleen de opleiding Finance Tax and Advice, van de Academie Economics & Logistics, duaal. De andere opleidingen binnen de academie willen graag met de voorzitter van het visitatiepanel verkennen op welke manier ze ook een duale variant in de markt zouden kunnen zetten, alsmede de mogelijkheden onderzoek om duale Ad-opleiding te creëren.

De opleidingen benoemen een aantal zaken, welke tot nu toe uit eigen brainstormsessies en consultatie met het werkveld, naar voren zijn gekomen:

- 1) Het komt voor dat het werkveld teleurgesteld is over het feit, dat een student niet het werkplekleren op de werkplek kan volbrengen. De oorzaak hiervoor kan zijn, dat het werkveld een bepaald soort klant niet bedient, en de student wel werkervaring moet opdoen in dat vakgebied.
De vraag is: 'Hoe ga je als opleiding hiermee om en voorkom je het risico, dat contacten in het werkveld hierdoor verloren gaan?.'
- 2) Een organisatie werkt 'alleen' mee aan de duale variant van de opleiding, indien de student ook de volledige duale periode bij hen doorbrengt.
De vraag is: 'Waar in de opleiding is de variatie en kan de student dan wel bij diezelfde organisatie aan alle verplichte vereisten voldoen?;
- 3) Zijn de opdrachten in de praktijk rijk genoeg om alles te laten zien?
Bijvoorbeeld: een kostprijsberekening is geen vraagstuk voor elke organisaties, terwijl dat wel een onderdeel is van de leeruitkomsten;
- 4) Het werkveld adviseert de opleiding de voltijdvariant, indien aanwezig, wel te behouden, zodat ten alle tijden hierop kan worden teruggevallen.

2. Ontwikkelen van een Ad-opleiding

Uiteraard zijn er ontwerpeisen als het gaat om een Ad-opleiding, ook vanuit NHL Stenden Hogeschool. Doorstroom van Ad (niveau 5) naar bachelor (niveau 6) moet eenvoudig zijn en het liefst zijn het eerste jaar van de Ad- en de bacheloropleiding identiek.

Leeruitkomsten resp. Learning Outcomes zijn leidend voor de eindkwalificaties van de opleiding, maar hoe borg je deze in de praktijk?

Hoe krijg je de studenten aan het werk op het niveau van de leeruitkomsten?

Als eerste is er het rapport, welke door een werkgroep vanuit de Vereniging Hogescholen (waar de voorzitter van het visitatiepanel deel van uitmaakte) voor de Vereniging Hogescholen is geschreven, die de organisatie van de aansluiting Ad en bachelor, hebben besproken.

Het doel van het rapport was onder meer bedoeld om de wildgroei van Ad-opleidingen tegen te gaan. Daarnaast moest worden voorkomen dat studenten met een afgeronde Ad-opleiding opnieuw met de propedeutische fase moeten beginnen, wanneer zij aansluitend een bachelor-diploma willen behalen. Het was niet de bedoeling dat de som 2+4 jaar=6 jaar studeren zou worden, maar 2+2 =4 jaar studeren.

Volgens de werkgroep zijn er verschillende manieren om deze doorstroom, te realiseren te weten:

1. Een-op-een doorstroom

De student start in niveau 5 (Ad-opleiding). Wanneer de student deze heeft afgerond, dan stroomt de student vervolgens door naar studiejaar drie van de bachelor. De voorwaarde hierbij is dat er geen onderdelen op eindniveau van de bachelor in studiejaar 2 zitten.

In deze variant behoren de Ad- en de bacheloropleiding tot hetzelfde domein. Er worden landelijk in zo'n domein leeruitkomsten op niveau 5 en 6 geformuleerd. Als de student aantoonbaar de leeruitkomsten op niveau 5 heeft behaald dan stroomt de student automatisch door naar het afstudeerprogramma zoals geformuleerd in de leeruitkomsten op niveau 6. Dit is de meest eenvoudige wijze van doorstroom.

2. Mengeling van twee stromen

Bijvoorbeeld van de opleiding commerciële economie en de opleiding bedrijfseconomie een hybride Ad-opleiding maken. De student heeft dan op niveau 5 bijvoorbeeld 3 leeruitkomsten van zowel het domein Commerciële Economie als het domein Bedrijfseconomie afgesloten.

Om automatisch te kunnen doorstromen naar de bachelor uit één van deze twee domeinen (waarbij we veronderstellen dat er op bachelor niveau 6 leeruitkomsten zijn) moet de student eerst de ontbrekende leeruitkomsten uit dat domein op niveau 5 doen. Dit past ook bij het experiment flexibele leeruitkomsten. Als de opleiding een programma per leeruitkomst maakt dan kan de student eenvoudig de benodigde leeruitkomsten afzonderlijk behalen.

3. Een volkomen eigenstandige Ad

Een Ad zonder verbinding met een bachelor uit een domein. In deze situatie bepaalt de examencommissie op basis van het eigen bachelor-programma en de behaalde resultaten uit het Ad-programma het onderwijsprogramma voor de student.

Het voordeel van categorie 1 en 2 is dat de examencommissie niet naar het gevolgde programma hoeft te kijken, maar alleen het niveau hoeft vast te stellen. Het niveau is dan leidend en niet het onderliggende programma tot dat niveau (mits de opleiding NVAO-geaccrediteerd is).

Kijk ook over de landsgrenzen heen – in Amerika is van veel opleidingen zowel de Ad, de bachelor als de master uitgewerkt. De opleiding kan gebruikmaken van de aanwezig kennis wanneer het gaat om het formuleren van leeruitkomsten op niveau 5 en niveau 6.

Om bovenstaande situatie te kunnen creëren is van belang, dat er een gezamenlijke opdracht voor de Ad en de bachelor komt, zodat een goede doorstroom kan worden gegarandeerd.

Het voorstel is dan ook om gezamenlijk per domein leeruitkomsten, op niveau 5 en 6, te formuleren. Dan kan het ook flexibel – overleg is de sleutel. Een advies aan de opleidingen is om in ieder geval te voorkomen dat in studiejaar twee van de Bachelor leeruitkomsten op eindniveau (niveau 6) worden afgerond. Wanneer de opleidingen wel hiervoor kiezen, maakt dit de doorstroom vanuit de Ad naar de bachelor onnodig complex.

In het opleidingsprofiel van Finance & Control zijn de leeruitkomsten op niveau 5 en 6 geformuleerd. De daar geformuleerde leeruitkomsten op niveau 5 kunnen wellicht ook voor de opleiding Accountancy worden gebruikt. Het is mogelijk om een duale opleidingsvariant op basis van deze leeruitkomsten te starten, waarbij de student de mogelijkheid heeft om door te stromen naar studiejaar 3 van zowel de opleiding Finance & Control als de opleiding Accountancy.

Studenten die de voorkeur hebben voor de opleiding Finance & Control moeten hun duale werkplek dan zoeken bij alle organisatie met uitzondering van accountantskantoren.

Terwijl de opleiding Accountancy de voorkeur geeft aan een accountantskantoor omgeving waar de student werkt aan zijn bewijsmateriaal.

In de klas kun je de studenten bij elkaar zetten; geeft weer schaalvoordelen.

3. *Ontwikkelen van duale variant van een opleiding*

Vervolgens naar een duale variant – wat zijn dan de adviezen resp. mogelijkheden?

Wanneer de leeruitkomsten zijn geformuleerd, moeten prestatie-indicatoren worden geformuleerd. Het advies is om dit gezamenlijk te doen met de werkveldadviescommissie (WAC). De opleidingen van de Academie Economics & Logistics beschikken over een zeer betrokken en omvangrijke WAC. De WAC werkt nu ook meer samen en is niet meer georganiseerd per opleiding.

Het advies is om samen met de werkveldadviescommissie te bepalen wat studenten in de praktijk kunnen laten zien en waar het werkveld behoefte aan heeft. Er zijn genoeg voorbeelden van leerdoelen resp. leeruitkomsten en prestatie-indicatoren denkbaar, welke de student zowel in de praktijk als op school kunnen laten zien (zoals norm actualisatie voor F&C).

Indien een opleiding in totaal met zes leeruitkomsten werkt, dan kan een student in de duale variant drie leeruitkomsten in de praktijk aantonen en drie leeruitkomsten op school.

Dan is al sprake van een goede duale opleiding.

Het advies van de voorzitter is om goed in overleg te blijven met het werkveld, zodat je uiteindelijk een opleiding aanbiedt, waar ook behoefte aan is.

'Je kunt het nog zo mooi bedenken als instelling, maar dat betekent niet dat er ook markt voor is.'

De opleiding Accountancy werkt nog niet met leeruitkomsten, omdat de opleiding gebonden is aan de landelijke eindtermen (CEA). De opleiding heeft uiteraard wel de mogelijkheid te experimenteren met het formuleren van leeruitkomsten. Het advies is om contact te leggen met collega's van Zuyd. Deze hogeschool heeft deze exercitie al gedaan. Het werkveld van de opleiding Accountancy staat inmiddels wel volledig achter het idee van beroepsproducten.

Vaak gehoorde bezwaren over duaal

- Examencommissie meekrijgen – "dit (aangetoonde leeruitkomsten in beroepsproducten) zijn geen toetsen"
- Docenten – "ik herken mijn vak niet meer".

Waarschijnlijk wil men dan zeggen, waar zit de kennis?

De bezwaren doen denken aan de tijd dat met competentieonderwijs is begonnen. Vooral de werkgevers waren destijds in de veronderstelling, dat studenten vooral werd geleerd te discussiëren en te presenteren, in plaats van dat hun kennis werd getoetst. Dit argument is te weerleggen door studenten niet alleen een beroepsproduct te laten maken, maar dit te combineren met een gesprek met examinatoren. Uit een dergelijk gesprek is eenvoudig te achterhalen of de student voldoende basale kennis heeft. De uitdaging is om deze manier van toetsen kostenneutraal te houden. Het opstellen en nakijken van schriftelijke toetsen voor ieder vak, zeker voor een kleine groep studenten, is niet goedkoop.

Conclusie is dat voor een succesvolle duale Ad, die aansluit op de bachelor, het knelpunt zit in de formulering van de leeruitkomsten. Die moeten op niveau 5 en 6 scherp zijn geformuleerd.

4. *Hoe ga je nu van start?*

Het advies is om het DBE concept ook op het niveau van ontwikkeling als docententeam te omarmen en een eerste prototype (leeruitkomsten) uit te proberen. Hier kan worden gekozen voor een specifiek semester, op een locatie, twee dagen in de week in de praktijk als stage (en dat een heel jaar lang), etc. De opleiding heeft allerlei verschillende manieren om de leeruitkomsten uit te proberen, zonder dat meteen de definitieve stap naar een duale variant wordt gezet. Hierbij kan ook gebruik worden gemaakt van de dynamiek van de gezamenlijke werkveldadviescommissies.

Sommige leden van de werkveldadviescommissies hebben met de opleiding FTA al ervaring op het gebied van werkplekleren.

Welke tips hebben deze leden voor de andere werkveldvertegenwoordigers?

De opleiding Finance & Control, locatie Emmen, is in het najaar 2019 gestart met hun leerbedrijf. Op locatie ontmoeten de studenten en het werkveld elkaar. De hoeveelheid vraagstukken die hierdoor binnenkomen is overweldigend – van kleine tot grote projecten.

De vraag voor de opleidingen in Leeuwarden is nu of zij voor de duale opleiding dit model van een leerbedrijf gaan volgen of kiezen voor het model van de opleiding FTA?

Het advies is om ook contact te zoeken met de Hanzehogeschool, die een uitgebreid leerbedrijf-concept in studiejaar twee hebben. De projecten staan bij de Hanzehogeschool nog wel wat los van de inhoud, maar er wordt wel gewerkt aan vaardigheden, zoals het onderzoekend vermogen. Daarbij leren de studenten ook zelf hun verantwoordelijkheid te nemen voor het leerproces.

Advies, probeer het uit en ga testen.

Laat studenten zelf kiezen (doe ik dit semester duaal of voltijds?). Zolang de opleiding de acht vragen uit het rapport van Andriessen (2.0) kan beantwoorden zit de opleiding goed.

Het advies is om niet te wedden op een 'paard' (zijnde een opleidingsvariant) en wordt als opleiding niet te afhankelijk van de conjunctuur.

Bedrijven willen wel eens het idee hebben dat de student gedurende de gehele studietijd bij hetzelfde bedrijf blijft. Daarnaast zijn er bedrijven, die alleen die studenten willen hebben, die in de laatste fase van hun studie zitten.

De opleiding dient duidelijk aan te geven dat het de bedoeling is dat studenten bij verschillende organisaties ervaring opdoen. Voor een bedrijf kan dit betekenen dat de kwaliteit per student kan verschillen. Het bedrijf krijgt soms hele goede studenten en soms wat minder goede studenten. Uiteindelijk gaat het om de mix.